

فهرست مطالب

علامه سید مرتضی عسکری

نقش ائمه در احیای دین

جلد اول

www.ketab.ir

نقش ائمه در احیای دین (جلد اول)

مؤلف: علامه سید مرتضی عسکری
 ناشر: انتشارات بنیاد بعثت
 با همکاری: مؤسسه علمی فرهنگی علامه عسکری
 نوبت چاپ: اول / ۱۳۹۷ ش
 شابک (جلد ۱): ۹۷۸-۹۶۴-۳۰۹-۶۶۳-۲
 تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه
 چاپ: قم

امارات بنیاد بعثت

موسسه علمی فرهنگی علامه عسکری

سرشناسه: عسکری، سیدمرتضی، ۱۲۹۳
 Askari, Morteza
 عنوان و نام پدیدآور: نقش ائمه در احیای دین اسلام
 مشخصات نشر: تهران: بنیاد بعثت، ۱۳۹۷.
 مشخصات ظاهری: ج ۲
 شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۳۰۹-۶۶۳-۲ + ۱
 وضعیت فهرست نویسی: فهرست
 یادداشت: کتاب حاضر در سالهای مختلف توسط ناشران متفاوت منتشر شده
 موضوع: اسلام — مقاله ها و خطابه ها
 موضوع: Islam — Addresses, essays, lectures
 موضوع: اسلام — دفاعیه ها
 موضوع: Islam — Apologetic works
 رده بندی کنگره: ۱۳۹۷، ۷/۵/۵۱۰۵
 رده بندی دیویی: ۲۹۷/۰۸
 شماره کتابشناسی ملی: ۵۲۶۷۸۴۳

نشانی:

تهران، خیابان

سمیه، بین

شهید مقتدر و

شهید موسوی،

پلاک ۱۷۳

تلفن:

۸۸۸۶۰۲۳۸

۸۸۵۹۴۱۱۲

نمایر:

۸۸۳۲۵۴۶۴

قیمت دوره دو جلدی: ۷۰۰۰۰ ریال

عبد ۵۴

درس دوم

اصطلاح پنجم ۵۹

هدایت ۵۹

مقدمه ۵۹

اصطلاح ششم : ۶۳

اسلام ۶۳

○ وجود اسمی ۶۴

و جرد مفهومی ۶۴

وجود عملی یا شخصیت اسلامی ۶۶

وج جامه اسلامی ۶۶

تحریف ابعاد آن در امم گذشته ۷۱

○ کتمان ۷۱

○ در هم کردن حق و باطل ۷۱

○ تحریف ۷۲

حافظان و ناشران اسلام ۷۴

مردی از من ۷۸

نظر مفسران ۸۸

نظر لغویون ۸۸

درس سوم

مقدمه (یادآوری مباحث گذشته) ۹۳

تحریف امم ۹۹

امت بازپسین ۱۰۰

درس چهارم

مقدمه (یادآوری مباحث گذشته) ۱۰۷

پیامبر و نشر سنت ۱۱۰

اصطلاح هفتم ۱۱۳

خلیفه ۱۱۳

سنت مکتوب ۱۱۶

۱۱۸	سنت همدوش قرآن
۱۲۲	نقل حدیث پیامبر ممنوع می‌شود
۱۲۷	در جبهه حق و حقیقت
۱۲۷	ابوذر غفاری
۱۳۱	میشم تمار
۱۳۳	رشید هجری

درس پنجم

۱۳۹	مقدمه (یادآوری مباحث گذشته)
۱۴۰	عَلَّ نَشْرُ حَدِیْثِ
۱۵۱	دایمان قلم و دوات
۱۵۷	تاریخ، نظم ما را تا می‌کند

درس ششم

۱۶۷	مقدمه (یادآوری مباحث گذشته)
۱۶۸	دومین عامل تحریف
۱۶۹	○ لعنت‌های بیجا
۱۷۴	تحقیق در روایات سَبِّ و لعن
۱۷۸	عَلَّتْ نَشْرَ اَیْنِ رِوَایَاتِ
۱۸۱	○ پیامبر با امور دنیا آشنا نیست
۱۸۴	○ پیامبر قرآن را فراموش می‌کند
۱۸۹	نتیجه

درس هفتم

۱۹۵	مقدمه (یادآوری مباحث گذشته)
۱۹۶	نشر پنهانی حدیث
۱۹۷	سیاست نوین
۱۹۸	کوشش برای شکستن شخصیت پیامبر
۱۹۹	هدف شوم معاویه
۲۰۱	تلاش معاویه در این راه
۲۰۲	نمونه‌ای از احادیث معمول
۲۰۹	بررسی احادیث جعلی

۲۰۹	 غنا و موسیقی در اسلام
۲۱۰	 مجسمه از دیدگاه اسلامی
۲۱۱	 هم‌نشینی با زنان بیگانه
۲۱۳	 هدف از جعل این احادیث
۲۱۴	 یک مشاهده عینی
۲۱۶	 اوج قداست مقام خلافت
۲۱۶	 عثمان در ترازوی این روایات
۲۱۸	 پیامبر خدا در چنگال سحر
۲۲۱	 نظری به اسلام‌شناسی اروپاییان

درس هشتم

۲۲۷	 مقدمه (۱-۱ آوری مباحث گذشته)
۲۲۷	 عوامل تخریف
۲۲۹	 چگونگی رول وحی در مکتب خلفا
۲۳۵	 ارزیابی روش
۲۳۵	 بررسی سند
۲۳۶	 قضاوت قاطع قرآن کریم
۲۳۷	 ● آیه اول
۲۳۸	 ● آیه دوم
۲۳۹	 ● آیه سوم
۲۴۴	 ● آیه چهارم:
۲۴۵	 ● آیه پنجم:
۲۴۶	 نتیجه
۲۴۷	 شواهد یاد شده از انجیل و تورات
۲۵۵	 فرق بین دو نسخه:
۲۵۵	 فشرده گفتار دو پیامبر
۲۵۶	 مقایسه آیات قرآن با عبارات عهدین (تورات و انجیل)
۲۵۸	 در انتظار پیامبر خاتم
۲۵۸	 ○ دیر بحیرای راهب
۲۶۰	 ○ دومین سفر به شام

۲۶۲	○ دانای ایران
۲۶۳	ابن هتیان شامی
۲۶۴	دانشمندان فداکار
۲۶۵	○ عالم متعصب یهودی
۲۶۶	○ یهود بنی قریظه
۲۶۶	نتیجه
۲۶۸	اسلام شناسان غربی، و روایات نزول اولین وحی
۲۷۰	مقایسه روایات مکتب خلفا با
۲۷۰	روایات موجود در مکتب اهل بیت
۲۷۲	خلاصه سخن

درس نهم ۲۷۹ ژ

۲۸۱	مقدمه
۲۸۲	افسانه غرائق در مکتب خلفا
۲۸۲	○ بخش اول از روایات تاریخی، تفسیر «تمنی» و «أمنیه»
۲۸۸	○ بخش دوم از روایات طبری در باره معنا، تفسیر «تمنی» و «أمنیه»
۲۹۴	بررسی آیات قرآن کریم
۲۹۴	○ آیات سوره نجم
۲۹۸	○ آیات سوره حج
۳۰۳	تفسیر قرآنی آیه
۳۰۶	○ آیات سوره اسراء
۳۰۸	ارزیابی روایات غرائق
۳۰۸	روایات در برابر قرآن کریم
۳۱۱	اسناد روایات در اسطوره غرائق
۳۱۶	تضاد و تناقض در متون روایات اسطوره غرائق
۳۱۷	تضاد مضامین اسطوره با حالات پیامبر
۳۲۱	عصمت انبیا
۳۲۳	کشف حقیقت
۳۲۷	گفتار اسلام شناسان
۳۳۱	خلاصه بحث

۳۳۶	کشف حقیقت
۳۳۷	سوء استفاده دشمنان اسلام

درس دهم... ۳۳۹

۳۴۱	وصف پیامبر در مکتب اهل سنت
۳۴۱	موافقت خلیفه عمر با پروردگار
۳۴۳	متابعت قرآن از لفظ عمر
۳۴۴	موافقت قرآن با رأی خلیفه
۳۴۵	احادیث فضایل
۳۴۶	احادیثی که شخصیت پیامبر را پایین می آورد
۳۴۹	شکستن شخصیت پدران پیامبر
۳۵۰	نقد بررسی احادیث موافقات عمر
۳۵۰	○ موافقت درباره مقام ابراهیم
۳۵۲	○ موافقت درباره بانوان پیامبر
۳۵۳	○ موافقت جماعاً «تبارک الله أحسن الخالقین»
۳۵۴	بررسی موافقات، با ملاحظه روایات
۳۵۴	○ درباره حجاب بانوان پیامبر
۳۵۵	شان نزول آیه حجاب در روایات
۳۵۶	○ درباره رشک بردن بانوان پیامبر
۳۵۷	○ درباره حکم تحریم خمر
۳۶۰	حدیث ایستاده بول کردن پیامبر
۳۶۲	خوردن گوشت قربانی بت ها

درس یازدهم... ۳۶۵

۳۶۷	اثرات این گونه احادیث بر اعتقادات مسلمانان
۳۶۸	احادیث لعن پیامبر بر مسلمانان
۳۶۸	اقرار پیامبر بر عدم آگاهی اش در امور دنیوی
۳۶۸	فراموشی پیامبر اکرم در نماز
۳۶۹	نماز خواندن پیامبر در حال جنابت
۳۶۹	نتیجه
۳۷۱	بیش خاص ناشی از این احادیث در مکتب خلفا

۳۷۲	علت انتشار چنین احادیث در مکتب خلفا
۳۷۶	آثار این گونه احادیث در اسلام شناسی
۳۷۸	بدترین تأثیر احادیث یاد شده
۳۸۰	داستان نهی عمر از عمره تمتع
۳۸۶	نتیجه بحث های گذشته
۳۹۲	عامل دیگر در تغییر احکام اسلام
۳۹۳	اثر ترک رجوع به امامان اهل بیت

درس دوازدهم ۳۹۵

۳۹۷	وصف پیاپی در مکتب اهل بیت
۳۹۷	○ شبایل آن حضرت
۳۹۸	○ سخن گفتن آن حضرت
۳۹۸	○ رفتار آن حضرت در خانه
۳۹۹	○ در بیرون از خانه
۴۰۰	○ مجلس آن حضرت

درس سیزدهم ۴۰۵

۴۰۷	مقدمه
۴۰۸	عوامل تحریف ادیان
۴۱۰	جعل حدیث
۴۱۱	چرا حدیث جعل کردند
۴۱۳	فرمان رسمی جعل حدیث
۴۱۴	فرمان شدت می گیرد
۴۱۵	صدور فرمان سوم
۴۱۶	○ حدیث یوم الدار
۴۱۷	نقیض این روایت
۴۲۴	دو تذکر
۴۲۵	یک دروغ شاخدار
۴۲۷	بر بالای کوه صفا
۴۲۸	داستان اصلی چیست
۴۳۱	زمان ساختن این روایت ها

۴۳۲	 دو روایت جعلی دیگر
۴۳۳	 خلاصه

درس چهاردهم ۴۳۵

۴۳۷	 جعل اخبار نادرست دربارهٔ امیرالمؤمنین ۷
۴۳۷	 مقدمه
۴۳۷	 حدیث اول
۴۳۸	 حدیث دوم
۴۴۰	 ارزیابی احادیث گذشته
۴۴۲	 حدیث چهارم
۴۴۲	 ارزیابی حدیث چهارم
۴۴۵	 بحث از سمره بن جندب
۴۴۶	 بحث‌ها و شکسته شوند

درس پانزدهم ۴۵۱

۴۵۳	 مقدمه
۴۵۴	 آیات تیمم
۴۵۴	 مسابقه پیامبر و همسرش
۴۵۵	 حدیث تیمم
۴۵۶	 بررسی و تحقیق در حدیث
۴۶۱	 واقعیت مسأله
۴۶۳	 نتیجه انتشار این مجعولات در متون اسلامی
۴۶۴	 زمان جعل این گونه احادیث
۴۶۵	 اثر این اخبار در اندیشه معتقدان

درس شانزدهم ۴۶۹

۴۷۱	 مقدمه
۴۷۲	 حضور علمای اهل کتاب در متن جریان حدیث سازی
۴۷۵	 قضایون (قضه گویان)
۴۷۶	 تمیم‌داری، عالم مسیحی، سخنگوی جهان اسلام
۴۷۶	 سابقه پیش از اسلام
۴۷۸	 در عصر خلیفه دوم

۴۸۰	نفوذ در مکتب خلفا
۴۸۰	حدیث جناسه و دجال
۴۸۲	بررسی حدیث
۴۸۴	اسلام شناسان غرب و حدیث جناسه
۴۸۵	در راه شناخت بیشتر تعمیم‌داری
۴۸۷	خلاصه

درس هفدهم ۴۹۱

۴۹۳	کعب الاحبار، عالم یهودی، مفسر قرآن
۴۹۷	شاردان کعب
۴۹۸	نفوذ کعب در مقامات رسمی
۵۰۱	حافظان اسلام در برابر کعب الاحبار
۵۰۳	چرا کعب الاحبار مورد توجه قرار می‌گرفت
۵۰۸	خلاصه

درس هجدهم ۵۱۱

۵۱۳	مقدمه
۵۱۵	شماری از صحابیان ساخته خیال سیف
۵۱۶	○ نمایندگان قبایل عرب که به دیدار پیامبر آمدند
۵۱۶	○ والیان و کارگزارانی که از جانب پیامبر یا ابوبکر تعیین شده‌اند
۵۱۷	○ قاصدانی از جانب پیامبر و ابوبکر
۵۱۷	○ صحابیانی هم نام
۵۱۷	○ صحابیانی از انصار
۵۱۸	○ صحابیانی از قبایل مختلف
۵۱۸	○ فرماندهانی برای سپاه اسلام
۵۱۸	○ صحابیانی که زمان پیامبر را درک کرده‌اند
۵۱۸	○ از فرماندهان ارتش عراق
۵۱۸	○ از فرماندهان ارتش اسلام در جنگ‌های ارتداد
۵۱۹	○ صحابی بودن به دلیل دیدار با ابوبکر یا نامه نوشتن ابوبکر به وی
۵۱۹	○ صحابی بودن به دلیل شرکت در جنگ‌های زمان ابوبکر
۵۱۹	○ صحابی بودن به دلیل کمک رسانی به ارتش ابوبکر

- عبدالله بن سبا و سبائیان ۵۲۰
- راویان (حدیث) ساخته خیال سیف ۵۲۲
- فرماندهان لشکر کافران ۵۲۶
- شاعران ساخته خیال سیف ۵۲۶
- تابعین ساخته خیال سیف ۵۲۷

درس نوزدهم ۵۲۹

- سرزمین‌ها و شهرهایی که سیف به دروغ ساخته است ۵۳۱
- در حجاز ۵۳۲
- در عراق ۵۳۲
- در شام ۵۳۳
- در ایران ۵۳۳
- در بن ۵۳۳
- ایام جنگی سیف ۵۳۴
- جنگ‌ها و لشکرهای ساخته سیف در رده و فتوح ۵۳۵
- نگرشی کوتاه به آن افسارها ۵۳۵
- نگرشی کوتاه به جنگ احابث ۵۳۶
- جنگ الیس و فتح امغیشیا ۵۳۷
- خرافاتی که سیف همانند معجزه ساخته است ۵۳۸
- تحریف سیف، در زمان وقوع حوادث تاریخی ۵۳۹
- تحریف در اسامی ۵۴۰

درس بیستم ۵۴۲

- روایت‌های سیف در کتب وزین مکتب خلفا ۵۴۵
- علت انتشار دروغ‌های سیف در کتب معتبر مکتب خلفا ۵۴۸

درس بیست و یکم ۵۵۱

- روایات مکتب خلفا در کتب وزین مکتب اهل بیت ۵۵۳

درس بیست و دوم ۵۶۵

- شرط رجوع به منابع اولیه اسلام ۵۶۷
- شرط رجوع به قرآن کریم ۵۶۸
- چند روایت در نهی از تفسیر به رأی کردن ۵۷۲

۵۷۵	درس بیست و سوم.....
۵۷۷	نمونه‌هایی از تفسیر اشتباه قرآن.....
۵۸۰	بررسی این تفسیرها.....
۵۸۹	دردی دیگر.....

درس بیست و چهارم ۵۹۱

۵۹۳	مقدمه.....
۵۹۴	□ بخش اول: منع نشر حدیث و سیره پیامبر.....
۵۹۵	□ بخش دوم: شکستن شخصیت پیامبر.....
۵۹۷	افسانه عزرا تن.....
۶۰۲	□ بخش سوم: جعل حدیث.....
۶۰۴	چند نمونه از این احادیث.....
۶۰۵	● روایات در فضیلت ام‌المرتین عایشه.....
۶۰۹	خراب کاری عناصر نه‌ذی‌الربوبان.....
۶۱۱	خاتمه.....

درس بیست و پنجم ۶۱۲

۶۱۵	پیش‌گفتار.....
۶۱۶	مقدمه.....
۶۱۶	نیروهای انسانی و غرایز او.....
۶۱۸	وضع جامعه عرب قبل از اسلام.....
۶۱۸	اصل و نژاد عرب.....
۶۱۸	□ وضع دینی، فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی عرب قبل از اسلام.....
۶۱۸	■ وضع دینی در جزیره العرب.....
۶۱۹	○ شریعت ابراهیم، خلیل الرحمن.....
۶۲۱	○ شریعت موسی بن عمران.....
۶۲۱	○ شریعت عیسی بن مریم.....
۶۲۲	○ برخورد اهل ادیان سه‌گانه با یکدیگر.....
۶۲۲	○ عقیده به معاد و روز قیامت.....
۶۲۳	■ فرهنگ عرب.....
۶۲۳	○ علم انساب.....

۶۲۵	○ شعر بلیغ
۶۲۶	■ وضع اقتصادی عرب قبل از اسلام
۶۲۸	■ وضع اجتماعی و سیاسی عرب قبل از اسلام
۶۲۹	پایه‌های نظام قبیله‌ای عرب قبل از اسلام
۶۲۹	○ نیروی شیخ قبیله
۶۳۰	○ نیروی شعر و شاعری
۶۳۰	○ نیروی بدنی و قهرمانی در جنگ‌ها
۶۳۰	○ نیروی سرمایه
۶۳۱	اهمیت و اعتبار قول و قرارداد در جامعه عرب قبل از اسلام
۶۳۳	حکام عرب
۶۳۳	□ وضع مکه و مدینه قبل از اسلام
۶۳۳	■ واک در مکه و مدینه
۶۳۳	فرهنگ اهل مکه
۶۳۳	○ فرهنگ اهل مدینه
۶۳۴	■ وضع سیاسی و اجتماعی اهل مکه و مدینه
۶۳۴	● وضع سیاسی و اجتماعی مکه
۶۳۶	وضع طائف، شهر یثرب و مدینه
۶۳۷	○ وضع سیاسی و اجتماعی مدینه
	درس بیستم و ششم ۶۴۰
۶۴۳	نگاهی کوتاه به سیره پیامبر پیش از بعثت
۶۴۳	■ اجداد پیامبر
۶۴۳	○ ریاست هاشم
۶۴۴	ریاست عبدالمطلب
۶۴۵	عام الفیل
۶۴۶	ریاست ابو طالب
۶۴۶	نصب حجر الاسود
۶۴۷	اهل کتاب در انتظار پیامبر خاتم
۶۴۹	بعثت پیامبر
۶۵۰	آغاز دعوت عمومی

۶۵۰	عکس‌العمل قریش و حمایت شیخ آنها از پیامبر
۶۵۱	○ پیشنهادهای قریش
۶۵۴	درگیری حمزه، عموی پیامبر، با ابوجهل
۶۵۵	○ انقلاب علیه شیخ مکه
۶۵۸	وفات خدیجه
۶۵۸	ابوطالب در آخرین ساعات زندگی
۶۶۰	جوانمرد اسلام رویاروی قریش
۶۶۲	اثر این قصیده
۶۶۳	■ راز کُتار قریش فزونی می‌گیرد
۶۶۳	ابو‌ایوب و همسرش ام‌جمیل
۶۶۶	هجرت به مینه
۶۶۸	بنیانگذاری جامعه اسلامی
۶۶۹	غزوة بدر
۶۷۲	اختلاف در تقسیم غنائم
۶۷۳	اثر جنگ بدر بر مردمان جزیر العرب
۶۷۴	■ نخستین درگیری با یهود
۶۷۵	غزوة احد
۶۷۶	صف‌آرایی دو لشکر
۶۷۷	آغاز جنگ
۶۸۰	مقایسه‌ای کوتاه
۶۸۰	غزوة حمراء الاسد

مقدمه

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ. وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ،
وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ الطَّاهِرِينَ.

در قرن ما، بیشتر از همه از سخن از شناخت اسلام به گوش می‌رسد. از یک طرف خاور شناسان غربی هستند که صیت شهرتشان جهان را فرا گرفته و نوشته‌ها و تحقیقاتشان به زبان‌های گوناگون نشر می‌شود.^۱ از سوی دیگر شاگردان شرقی ایشان هستند که کباده‌کشان دانش غربی در دست گرفته و ده و استادان بنام دانشگاه‌های کشورهای اسلامی می‌باشند. و بالاخره از جانب سواد نیه درس خوانندگان رشته‌های علوم اسلامی هستند که نفوذشان در جوامع دینداران در دست دیگر بیشتر است. ما معتقدیم که:

دسته اول به خاطر عدم صداقت و بی‌نظری لازم در بحث تحقیقی، و عدم احاطه بر زبان فرهنگ اسلام، از شناخت صحیح و دقیق اسلام محرومند. دسته دوم، اگر چه ممکن است گاه از صداقت بی‌بهره نباشند، اما احاطه علمی و خویشاوندی در برابر استادان غربی، آنها را از درک حقیقت محروم می‌سازد. محرومیت گروه سوم هم

۱. از مهمترین نوشته‌های خاور شناسان درباره اسلام، با همه خطاها و اغراض و کینه ورزی‌های موجود در آن، دائرة المعارف اسلام است که تا کنون - تا آنجا که ما می‌دانیم - به زبان‌های انگلیسی و فرانسوی و آلمانی و عربی و ترکی و فارسی منتشر شده است. ترجمه فارسی این کتاب به نام دانش نامه ایران و اسلام در دست انتشار می‌باشد که تا کنون ۱۰ جلد آن انتشار یافته است. خوشبختانه متصدیان این کتاب، به نواقص آن توجه کرده‌اند.
 ۲. در واقع بیشتر خاورشناسان، یا همچون «لامانس» و «گلدزیه» با اسلام دشمنی و کینه داشته‌اند، و یا مانند «تئودور نولدکه» و «لویی ماسینیون» و «بلاشر» و «فیلیپ حتی» مزدور استعمار غرب بوده‌اند.
- رجوع کنید به: الفکر الاسلامی الحديث وصلته بالاستعمار الغربی (الدكتور محمد البهی): التبشیر والاستعمار (الدكتور عمر فروخ و الدكتور مصطفى خالدی): الاسلام فی وجه التغریب (انور الجندی): اسلام و غرب (پروفسور خورشید احمد): انتاج المستشرقین و اثره فی الفکر الاسلامی الحديث (مالک بن نبی).

نیازمند دلیلی نیست، زیرا درس و مطالعه و تتبع کافی نداشتن، خود دلیل وافی برای شناختن و صاحب نظر نبودن در مسائل اسلامی است.

بنا بر این، فقط عالم خبیر و محیط بر همه علوم اسلامی و مصادر دینی، مرد این میدان است؛ آن هم در صورتی که در وارستگی علمی دستی به تمام داشته باشد. با توجه به این شرایط، می بینیم که چه قدر دامنه و تعداد صاحب نظران در شناخت اسلام محدود می شود، و جز افراد اندکی در خور این صفت والا نخواهند بود. البته اگر کسانی به سبب داشتن علاقه های باطنی و شور دینی، سر تبلیغ اسلام و بحث و بررسی درباره آن را دارند، ناگزیر باید آن قدر معلومات مقدّماتی کسب کنند که با آن بتوانند به مدّ در حیح تفکر یک دست شده و تحقیق گشته اسلام دست یابند، و بر اساس آن سخن گویند و بر پایه آن بنویسند... و راه دیگری هرگز وجود ندارد.

هیچ جای تردید نیست که در یک بحث اسلامی، آنچه بیش از همه چیز اهمیت دارد، صحت سخن است. تمام مسائل دیگر در جنب آن قرار می گیرد و فرعی خواهد بود. زیبایی سخن، ادبیانه بودن، برشته، حماسی بودن مطالب، جالب بودن عرضه و امثال آن، همه و همه لازم است، اما نه اصلی. اصل اصیل و غیر قابل چشم پوشی، صحت و اصالت مبحث طرح شده است. این ویژگی را به هیچ عنوان نمی توان از دست داد. پسند شنونده و خواننده، و جو فکری حاکم بر عصر و زمان، نباید آن را زیر و رو کند. مسئولیت سخنگو و نویسنده در این مورد سار سنگین است، و خداوند متعال هرگز هیچ نوع تغییر و تبدیلی را - اگر چه بسیار کم - ناپذیر باشد - در دین خویش نمی پذیرد، و عامل آن را نخواهد بخشود.

حال ببینیم که صحت و اصالت در یک بحث اسلامی، از کجا به دست می آید، و این مرغ بلند آشیان، اسیر دام چه کسی می شود. گاه یک بحث صد روزه ضدّ اسلامی را می توان یافت که به حدیثی یا احادیثی چند مستند شده است، و یا کسی سخنی دور از حقیقت و بیگانه از اسلام را، به آیه ای از کتاب کریم استناد می دهد. این موضوع امکان دارد و بسیار هم اتفاق افتاده است.

بنا بر این، تنها به نام اسلام سخن گفتن شرط کافی نیست. تنها استاد به حدیث یا احادیثی مهجور، اسلامی بودن و صحت یک تحقیق را تضمین نمی کند؛ بلکه بررسی و دقت کامل و نقادانه در مجموعه متون دینی لازم است، که این خود نیازمند به یک رشته

علوم مقدّماتی می‌باشد.

حال اگر یک عالم خبیر با توجّه به مجموعه مصادر و متون دینی، و بررسی و بحث و کاوش در تمام نصوص اسلامی به شناخت اسلام بنشیند و به شناساندن آن دست یازد، اگر چه این کارها لازم است و به هیچ وجه بدون آن به اسلام نمی‌توان دست یافت، ولی اینها برای شناخت اسلام کافی نمی‌باشد. آنچه کاروان دانش را به خط و منزلگاه حقیقت می‌رساند، بی‌نظری عالم، و دوری جستن او از پیش داوری و عدم انتساب و تمایل او به مکتبی قدیم یا جدید غیر الهی می‌باشد.

بنا بر این، یک اسلام شناس، آن وقت این صفت را به حقیقت دارا خواهد بود که: اولاً با مجموعه مدارک و مصادر دینی (قرآن، حدیث، تفسیر، تاریخ، سیره و رجال) آشنا بوده و بر آنها محکم باشد و ثانیاً از ذهنی خالی از تعصب، دلی وارسته و تفکری آزاد از مکاتب غیر دینی برخوردار باشد، تا بتواند بدون رأی و نظر از قبیل انتخاب شده، و یا به اصطلاح پیش داوری، به استقبال حقایق برود.^۱

اسلام، بر انبوهی از معارف استوار است که در کتاب و سنت گرد آمده‌اند. ما چون از زمان نزول کتاب و صدور روایات و متون حقایق سنت نبوی^۲، قرن‌های دراز دور شده‌ایم، ناگزیر برای فهم آنها به وسائلی احتیاج هستیم تا بتوانیم این فاصله طولانی هزار و چهار صد ساله را در هم نوردیم، و همچون یک عرب هم عصر پیامبر ﷺ یا ائمه علیهم‌السلام، سخن ایشان را بفهمیم. با توجه به این حقیقت باید بگوییم در اولین قدم برای بررسی معارف اسلام در تمام ابعاد آن، ما نیاز به شناخت تخصصی زبان و لغت و ادبیات عرب هستیم. لازمه شناخت تخصصی زبان عربی این است که مفردات الفاظ عربی و جمله بندی‌های آن، مجاورات و کنایات و استعارات فراوانش، واریسی و شناخته شود. دستور زبان و ادبیات عرب، در حدّ یک صاحب‌کار و مجتهد فن تحقیق گردد تا شخص بتواند متون اسلامی را مانند یک عرب هم عصر و مخاطب

۱. این شرط همان است که در روایات ما آنگاه که از تفسیر سخن می‌رود در این اصرار می‌شود که مفسر نباید قرآن را به رأی خویش تفسیر کند. (رجوع کنید به: تفسیر العیاشی، ج ۱، ص ۱۲ - ۱۸؛ تفسیر الصافی، ج ۱، ص ۲۱).

۲. روایات ائمه اهل بیت علیهم‌السلام منخذاً از پیامبر اکرم ﷺ است. (رجوع کنید به: الکافی، ج ۱، ص ۵۸، ح ۲۱ و ص ۶۲، ح ۱۰؛ بصائر الدرجات فی فضائل آل محمد، ص ۲۹۹ - ۳۰۲، جزء ۶، باب ۱۴ و ۱۵).

آنها درک کند.

ما می‌دانیم که هر زبان در ادوار مختلف حیات خویش، تحت تأثیر عوامل گوناگون تطوّر می‌یابد. یک لغت بسیار زیبا و شکیل در طول زمان، زشت و مستهجن می‌شود. یک واژه، مفهوم اصلی خود را از دست می‌دهد و معنایی درست ضدّ معنای اولیه خویش پیدا می‌کند. گاه دامنه مفهوم یک لفظ تنگ شده گاه وسعت می‌یابد و... از این جهت شناخت زبان و لغت و قواعد دستوری عربی، تا آن حد که بتواند ما را بر این تطوّرات محیط کند و قدرت درنوردیدن زمان و مکان را به ما عطا نماید، لازم است. بنا بر این، اولین وسیله برای حرکت به سوی شناخت اسلام، آشنایی در حدّ اجتهاد و تخصص، با زبان و لغت عرب است.^۱

بن‌بین ما و پیامبر ﷺ و ائمه اهل بیت ، یک سلسله عظیم از روایات و مؤلفان کتب فاصّله شده است. اسلام شناس باید در شناسایی صحابه پیامبر ﷺ و ائمه اهل بیت و انبوه روایت و مؤلفان و متون اسلامی، صاحب نظر باشد تا بتواند صحت یا سقم روایات تاریخ و سیر احادیث را تشخیص دهد، و این تخصص تا حدّی باشد که بتواند اخباری همچون «اسرائیلیات» را، به متون اسلامی نفوذ کرده^۲، از غیر آنها جدا کند، و یا نفوذ فرهنگ‌های بیگانه را در مدارک دینی اسلامی تشخیص دهد، و بتواند متون سالم و دست نخورده را برای استنباط حقایق اسلامی یک دست نماید.^۳ خیلی روشن است که برای این کار، ناگزیر، دانستن مبانی تفکر و فلسفه و اعتقادات بیگانه نیز لزوم دارد، و تا انسان این مبانی را به طور عمیق و دقیق نشناسد، در چگونگی نفوذ آن در مکتب مورد تحقیق خود، آگاه نخواهد شد.

این علوم نیز به عنوان دومین مقدمه لازم برای شناخت اسلام می‌باشد، و بدون آنها دریافت صحیح اسلام به عنوان یک متخصص محال است. از این دست علوم مقدّماتی، که می‌گذریم، به اصل متون می‌رسیم؛ متوفی که متخصص پس از دانستن

۱. در این راه دانستن صرف و نحو و معانی و بیان و بدیع و لغت، و بالاخره تاریخ تطوّر این علوم لزوم می‌یابد.

۲. نمونه‌های این گونه اخبار را در تفسیر الطبری و الدرّ الثمور، در حوادث مربوط به ابتدای آفرینش و مسائل مربوط به مبدأ و معاد ببینید. در مباحث آینده به این گونه روایات برخورد خواهیم کرد.

۳. بر اثر توطئه‌ها و عملیات خصمانه مائوئیان (روشنفکران ملحد قرن دوم هجری) متون تاریخی ما چون تواریخ طبری، ابن اثیر، ابن کثیر و ابن خلدون، از یک سلسله دروغ‌های اسلام برانداز آکنده شده است. (رجوع کنید به: عبدالله بن سبا، ج ۱؛ خمسون و مائة صحابی مختلف، اثر القا کننده این سلسله درس‌ها).

علوم مقدّماتی، آنها را به تحقیق می‌گیرد، و خطوط اصلی تفکر و ریزه کاری‌ها و فروعات اسلام را از آنها استنباط می‌کند.

این متون را می‌توانیم به چند گروه تقسیم کنیم:

متن اولیه و اصلی اسلام، قرآن کریم

قرآن و روایات وارده در ذیل آن، به عنوان تفسیر و بطن و جزئی و تمثیل و شأن نزول، به عنوان اولین و مهم‌ترین متن اسلام، باید مورد تحقیق دقیق اسلام شناس قرار گیرد. اگر بدانیم که در یک تفسیر روایی مانند «البرهان فی تفسیر القرآن» در حدود ۱۲۰۰۰ روایت وجود دارد، و سعة این باب را خواهیم دانست.^۱

متون اعتقادی

ما در زمینه اعتقادات و احتجاج در مسائل فکری، گنجینه‌های گرانباری داریم که در ذخایر و موارث هیچ مذهب و ملّتی نظیر ندارند، و بررسی همه آنها بر یک اسلام‌شناس، فرض و واجب است. به عنوان نمونه، تنها در یک مجلد از اصول کافی، ۱۴۳۷ روایت در مباحث اعتقادی وجود دارد که بخش بسیار کوچکی از معارف موجود ما در این باب را تشکیل می‌دهد.

اخلاق و اخلاقیات

متون و نصوص موجود در مسائل اخلاقی و خلقیات انسان، در اسلام بابی واسع دارند، و بدون بررسی نقادانه آنها، نمی‌توان در پیرامون اسلام اظهار نظر کرده رأی داد.

دستورات عملی

متونی که حاوی دستورات عملی یا برنامه و نظام زندگی انسان در بینش اسلامی هستند، گرانبارترین متون ما را تشکیل می‌دهند. این گونه مصادر و مدارک، یک بخش اصلی برای تحقیقات اسلام شناسان خواهند بود، و سنگین‌ترین و پردامنه‌ترین کار تحقیقی را لازم دارند. تنها کتاب «وسائل الشیعة الی تحصیل مسائل الشریعة» محتوی ۳۵۸۵۰ حدیث است که درباره حقوق اسلام و مسائل عملی آن سخن می‌گویند. احادیثی هم که در همین زمینه است، اما در وسائل الشیعة نیامده، در کتاب «مستدرک

۱. در تفسیر میزان قریب به پنج هزار روایت نقل و تحقیق شده است.

الوسائل» جمع آوری شده‌اند که تعداد احادیث این کتاب، طبق تخمین صاحب نظران در حدود ۲۳۰۰۰ حدیث می‌باشد.^۱

ادعیه

ذخایری که از پیامبر ﷺ و ائمه اهل بیت ﷺ در این زمینه نقل شده و در دست ماست، نمونه‌های ممتاز معارف عالیّه اسلام هستند. بررسی متون ادعیه، عالی‌ترین سطوح معارف اسلام را در زمینه‌های مبدأ و معاد و آفرینش و انسان‌شناسی و اخلاق و وظایف جمعی و فردی آشکار می‌سازد که اسلام شناس، از دقت در مجموعه این متون، به هیچ وجه مستغنی نمی‌باشد.^۲

سیره و تاریخ

آنچه از تاریخ اسلام به متن دین ارتباط دارد، ادواری است که راهبران و رهبران اسلام در آن می‌زیستند. بنابراین، ادواری از تاریخ جاهلیت که مقارن ظهور اسلام می‌باشد، و دوران زندگانی پیامبر اکرم ﷺ در مکه و مدینه و از آن پس عصر زندگی امامان اهل بیت ﷺ تا پایان غیبت مستغنی. تکیه گاه تحقیقات اسلام شناسان خواهد بود. اوضاع سیاسی، اقتصادی، اخلاقی و فکری این دوران محتاج بررسی دقیق است تا بتوان علت رفتارهای اجتماعی و فردی راهبران را به دست آورد، و با مقایسه آن با اوضاع عصر هر امام و چگونگی عکس العمل آن حضرت در برابر آن حادثه، به خطوط عملی و فکری اسلام در شرایط گوناگون پی برد. لازم به گفتن است که سیره پیامبر ﷺ و ائمه ﷺ یک گنج ناشناخته برای استنباط طرح‌های اجتماعی و فردی اسلام می‌باشد و چگونگی بینش آن حضرت را در مسائل اساسی حقوق بین‌الملل و سیاست منطقه‌ای و جهانی و رهبری اجتماعی نشان می‌دهد.

گستره‌ای که محقق برای استنباط مسائل این بخش ناگزیر از مراجعه بدان می‌باشد،

۱. رجوع کنید به: مقدمه علامه شیخ آقا بزرگ تهرانی بر این کتاب.

۲. عالی‌ترین و محکم‌ترین ذخایر دعای شیعه از نظر سند و متن، صحیفه سجّادیه است که روشنگر اوج تفکر اسلام در مسائل فوق الذکر می‌باشد. علمای اسلام، برای این کتاب شروح متعدّد نوشته‌اند. علاوه بر این متن، کتاب‌های معتبر و بزرگ دیگری نیز هست که از میان آن می‌توان: مصباح المتهجّد و سلاح المتعبد شیخ طوسی، الاقبال بصالح الاعمال سید اجل ابن طاووس، البلد الامین و الدرع الحصین شیخ کفعمی را نام برد.

تشکیل می‌شود از: تواریخ عمومی اسلامی^۱، سیره پیامبر اکرم ﷺ با مصادر بی‌شمار آن^۲، تاریخ علم در اسلام^۳، ملل و نحل و تاریخ تحوّل مذاهب و افکار در جامعه اسلامی^۴، روایات فراوان و پراکنده مربوط به سیره امامان اهل بیت علیهم‌السلام^۵، زندگانی اصحاب پیامبر و ائمه علیهم‌السلام^۶، تاریخ خلافت رسمی با همه زیر و بم آن^۷.

این تقسیم بندی نشان دهنده تصویری کوچک از منظری بس عظیم بود. ما معتقدیم و تکرار می‌کنیم که: صفت والای «اسلام‌شناسی» به مفهوم جامع و وسیع آن را جز اندکی معدود، دارا نمی‌گردند و آنان، کسانی هستند که در همه این زمینه‌ها تحقیق کرده و صاحب نظر باشند. البته ما تعداد بسیاری متخصص، در رشته‌های گوناگون از علوم اسلامی - چرن فقه، اصول، کلام، تاریخ، رجال، حدیث، تفسیر و... - داریم، اما این گونه افراد، اگر اطمینان حاصل کنیم که وسعت نظر و گستردگی منظر فوق الذکر را نداشته باشند، اسلام‌شناس نیستند، و در مجموعه اسلام نمی‌توانند و نباید سخن بگویند.

سلسله درس‌هایی که به دست داریم سخنرانی‌هایی است که در طول چند سال، از طرف علامه «سید مرتضی عسکری علیه‌السلام» در مجلس درس عده‌ای از علمای تهران، و همچنین در مجلسی عام، در مسجد «المهدی» القا گردیده است. موضوع این درس‌ها، یک مبحث جدید از مسائل اساسی اسلام است، تاکنون بدین شکل، مورد بررسی و تحقیق قرار نگرفته است^۸: «نقش ائمه علیهم‌السلام در احیای دین».

همه می‌دانیم آنچه تاکنون به عنوان مباحث اصلی مورد بحث و محل تأمل و نظر در

۱. مانند تاریخ یعقوبی، تاریخ خلیفه بن خیط، أنساب الأشراف بلاذری، تاریخ طبرستان، الکامل فی التاریخ ابن اثیر، الطبقات الکبری ابن سعد و فتوح البلدان بلاذری و

۲. مانند مغازی واقدی، السیره النبویه، ابن هشام، عیون الاثر ابن سید الناس، الاکفاء کحل، الارشاد مفید، اعلام الوری طبرسی، دلائل النبوه بیهقی، امتاع الاسماع مقریزی و

۳. مانند: عیون الانباء فی طبقات الاطباء، اخبار الحکماء، الفهرست، طبقات المفسرین، تذکرة الحفاظ، طبقات الاطباء و الحکماء و

۴. مانند الملل و النحل شهرستانی، الفصل فی الملل، الاوهاء و النحل، المینة و الاصل من کتاب الملل و النحل، مقامات الاسلامیین، الفرق بین الفرق و

۵. مجموعه تقریباً کامل این گونه روایات را می‌توان در بحار الأنوار مرحوم علامه مجلسی به دست آورد.

۶. مانند تاریخ الخلفاء سیوطی، الفخری فی الآداب السلطانیة، الدول الاسلامیة و مآثر الانافه، مروج الذهب و

۷. در عصر زندگانی امامان اهل بیت علیهم‌السلام و شاگردان و تربیت شدگان بلا فصل ایشان، این نوع مباحث، نظیر و نمونه فراوان دارد، اما از دوران غیبت صغری به بعد، رفته رفته این شیوه بحث، به دست فراموشی سپرده شده است.

میان دو مکتب تشیع و تسنن مطرح بوده است، مبحث «زعامت و رهبری» اسلامی است. این مسأله که البته یکی از نقاط اصلی اختلاف این دو مکتب می‌باشد، در طول سالیان دراز مورد تحقیق و بررسی بوده و دانشمندان شیعه بر اساس مسئولیت خویش، دقت نظرهای فراوان و تتبعات بسیاری در مورد آن کرده‌اند^۱ - جَزَاهُمْ اللَّهُ عَنْ الْإِسْلَامِ وَأَهْلِهِ خَيْرَ الْجَزَاءِ - اما دقت فراوان در این مسأله، گاه افراد را از بسیاری مسائل اساسی دیگر غافل کرده است، و رفته رفته کار به جایی رسیده که عموم ما فکر می‌کنیم تنها محلّ مبحث ایندو مکتب، همین مسأله است و بس! بنا بر این، اگر کسی اشکال کند که: «این اختلاف مربوط به قرون اولیه اسلام بوده و عصر آن سپری شده و به زمان ما هیچ مربوط نمی‌شود، از این رو ما باید آن را فراموش کرده در اتحاد همه جانبه دو مکتب بکسیم»، ما خلع سلاح شده بی‌جواب خواهیم ماند. در صورتی که ما با این که از درگیری غر علم و کینه برانگیز سخت خودداری می‌کنیم و به وحدت اسلامی در زمینه‌های سیاسی، نظامی و اقتصادی پافشاری داریم، بحث و گفتگو میان این دو مکتب را در سطح علمی استدلالی، لازم و واجب و روشنگر حقیقت می‌دانیم. و معتقدیم در صورتی که خواننده توفیق یابد و بخواهد تمام این درس‌ها را به دقت مطالعه کند، به طور ریشه‌ای و بنیادی دو مکتب اسلامی اسلام معاصر، تشیع و تسنن را خواهد شناخت، و عمق و لایه زیرین حوادث صدر اسلام و قرون اولیه تاریخ این دو مکتب را در خواهد یافت.

باید یادآور شویم که این گونه مباحث، از آن جهت که به جوانب و ابعاد فراوانی از اسلام و تشیع مربوط می‌شوند، و مسائل فراوانی از بنیان‌ها، اعتقادی و عملی اسلام را طرح و بررسی می‌کنند، خود نوعی اسلام‌شناسی با همه روم و اهمیت آن در عصر ما می‌باشند. با این تفاوت که چون اسلام را در یک بررسی مدیسه‌ای رد ملاحظه قرار داده است، وجهه و بعد جدیدی از اسلام را مطرح می‌کند که در گذشته کمتر مورد توجه قرار گرفته است.

مطالب ذی قیمت استاد عسکری^۲، چون به صورت سخنرانی عرضه شده بود، پس

۱. سه نمونه برجسته این تحقیقات الألفین علامه حلی، عبات الأنوار میرحامد حسین و القدیر علامه امینی می‌باشد.

۲. ایشان علاوه بر مقام منبع یک عالم پرهیزکار دین، و دقت‌ها و تحقیقات کم نظیری که در ارزیابی‌های

از پیاده شدن از نوار، بازنویسی شده و مصادر و مدارک آن استخراج گردیده و پس از بازبینی معظّم له و پاکنویس، به دست چاپ سپرده شده است. این درس‌ها، از آنجا که گاه و بیگاه، با ورود طالبان جدیدی روبرو می‌شده، حاوی تکرارهایی بوده که ما در تنظیم تا حدّ امکان، در مختصر کردن آنها کوشیده‌ایم. امّا به علّت این که گاه در فهم بیشتر مطالب سهل و ممتنع این مباحث کمک می‌کرده، از حذف کلی تکرارها خودداری کرده‌ایم.

همه بهره‌نویسنده این سطور، در این است که حتی یک نفر قدمی به سوی اسلام راستین نزدیک شود، و یا پرده جهل و تعصّبی دریده گردد؛ و آرزوی او این که خداوند مهربان، به نرم‌میم خویش، همه نسل جوان را از لغزش‌های معنوی و ظاهری نگه دارد، و این نوشته ناچهارمیده قبول بنگرد.

و آخر دعوانا ان الحمد لله ربّ العالمین

م.ع. جاودان